

ТЕРИТОРІАЛЬНО-ЧАСОВІ ЗМІНИ УРБАНОНІМІЧНОГО ПРОСТОРУ ХАРКОВА

Густова Є.С.

Науковий керівник – Долгопол О.О., канд. пед. наук, ст. викладач

Актуальність обраної проблеми полягає в потребі вивчення урбанонімів на різних мовних рівнях і часових зрізах для використання отриманих результатів дослідження в інших наукових галузях. Метою дослідження є розкрити територіально-часові зміни урбанонімичного простору міста Харкова та виявити особливості формування топоніміки міста. Об'єктом дослідження є урбанонімичний простір міста Харкова. Предмет дослідження – територіально-часовий розвиток урбанонімичної мережі міста.

Різноманітність інформаційних джерел за видами і формою (документальні матеріали, списки вулиць, карти, плани, схеми, періодичні видання, публікації спеціалізованих інтернет-видань, групи у соціальних мережах та ін.) дозволила провести аналіз процесу становлення та генези урбанонімичного простору м. Харкова.

Проаналізовано топонімичні назви відповідно до адміністративних районів міста. Дослідження показало, що ідеологічна політика країни впливає на топонімичну карту як держави в цілому, так і окремих населених пунктів. Історія та політика вплинули на трансформацію урбанонімичного простору Харкова. До прийняття державності номіналізація урбанонімів відбувалась з урахуванням ідеологічної складової. Виділені групи назв за своїм походженням засвідчили, що зміни урбанонімичного простору відбувались, до прийняття незалежності Україною, під тиском ідеологічного компонента. На сьогодні відзначаємо переважання антропонімичних та природно-географічних назв в місті. Триває процес декомунізації, що відображається у викоріненні символічних ідеологічних урбанонімів. Наразі в м. Харкові залишилися назви, походження яких важко встановити через брак офіційної інформації, тобто визначити їх семантику.

ТРАНСОНІМІЗАЦІЯ – ОДИН ІЗ СПОСОБІВ УТВОРЕННЯ УРБАНОНІМІВ

Алі Соад

Науковий керівник – Приходько А.М., канд. пед. наук, доцент

Значний інтерес для лінгвістів становлять способи творення урбанонімів, оскільки аналіз їхнього продукування дає змогу виявити особливості міської номінації і згодом схарактеризувати специфіку

мовної картини мешканців певної місцевості. Урбаноніми не є ізольованими одиницями загальнонаціональної мови, а частиною її словникового складу. Аналізуючи дериваційні особливості урбанонімів Харкова, зазначимо: основними способами їхнього творення, як свідчить опрацьований фактичний матеріал, є лексико-семантичний та морфологічний.

Лексико-семантичний спосіб словотворення «закономірний, повноцінний і досить поширений шлях поновлення лексичного складу мови». При лексико-семантичному способі словотворення звукова форма твірного слова (мотиватора), залишаючись незмінною, набуває нового значення і стає семантично похідною (мотивованою). Цей спосіб словотвору активно виявляється в системі номінації власних назв. Згідно з результатами цілої когорти науковців (В. Беленька, О. Галай, В. Горпинич та ін.), лексико-семантичний спосіб продукування урбанонімів є одним із активних джерел найменувань внутрішньоміських об'єктів.

Серед лексико-семантичного способу вирізняється насамперед трансонімізація. Трансонімізація – це такий різновид лексико-семантичного способу словотвору, при якому відбувається перехід з одного розряду власних назв до іншого. Досить показовими у цьому плані є назви лінійних міських об'єктів (годоніми), пов'язані з увіковіченням пам'яті про когось. Наприклад: вул. Бажанова, вул. Пушкінська, вул. Квітки-Основ'яненка, вул. С. Грицевця, вул. А. Зубарева, вул. А. Ощепкова, вул. Бакуліна, вул. Вернадського, вул. Гоголя, вул. Данилевського, вул. Курчатова, вул. Ньютона, вул. Луї Пастера, вул. Ярослава Мудрого і т. ін. Ця модель дуже продуктивна. Власна назва вживається у формі родового відмінка однини (генітивний тип із закінченнями -а, -и, -ї, -го). В основному, форма родового відмінка характерна для тих найменувань, які є меморіальними назвами-присвятами.

За тим же принципом утворюються й найменування, у складі яких є невідмінюване слово іншомовного походження, як-от: пров. Шота Руставелі, вул. Фрунзе, вул. Межлаука, вул. Кашуби, вул. Гастелло, вул. Гарібальді і т. ін.

Досить активно послуговуються таким способом продукування власних назв власники промислово-виробничих, адміністративно-побутових і торговельно-комерційних установ. У такому разі наявна в онімній системі матеріальна форма вираження без особливих модифікацій (змінюється написання з використанням лапок) переноситься до урбанонімного простору, як-от: «Антошка», «Аріель», «Бембі», «Валенсія», «Беатріс», «Mila», «Watsons» тощо.

Дериваційною базою для таких найменувань послужили як власні імена підприємців чи членів їхніх родин, так і назви відомих брендів, дійових персонажів фільмів і мультфільмів, міфологічні назви, назви художніх творів, міст, островів, країн, річок і т. ін.

Причини вибору антропонімів досить різноманітні: особисті уподобання, родинні зв'язки, відомий бренд (наприклад, непродовольчі товари «Михайл Воронін»), ностальгія за першим коханням, благозвучне ім'я тощо. Подекуди твірним словом для урбаноніма слугують ойконіми: ороніми: Карпати → «Карпати»; гідроніми: Лопань → «Лопань» і т. ін.

Унаслідок онімізації утворюються урбаноніми як від абстрактних, так і конкретних апелютивів. Прикметно, що причини вибору загальної назви досить різноманітні: як мотивовані, так і немотивовані.

Онімізація апелютивних назв відбувається не одразу: загальна назва спочатку є найменуванням одного конкретного денотата, а через певний час стає його власною назвою. Відповідний спосіб семантичної трансформації досить своєрідний, оскільки на початку такого перетворення семантичне значення апелютива звужується до одиничного, далі зникає лексичне значення загальної назви, залишається лише номінативна й ідентифікаційна функції.

Отже, продуктивними способами оновлення урбанонімного простору Харкова стала трансонімізація. Спостерігається відонімне та відапелютивне продукування. Дібраний фактичний матеріал демонструє переваги відапелютивного найменування як лінійних, так і масштабних об'єктів. Специфіка продукування годонімів Харкова полягає не стільки у використанні особливих афіксів чи моделей, скільки у застосуванні відомих способів із новими словотворчими зв'язками та значеннями.

НАЙМЕНУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ РАЙОНІВ ХАРКОВА

Косолапова Є.В.

Науковий керівник – Телешкіна О.О., канд. філол. наук, доцент

У цій праці ми розглянемо такі топонімічні одиниці, як назви адміністративних районів міста Харкова.

Адміністративно-територіальною одиницею (АОТ) є компактна частина єдиної території України, що є просторовою основою для організації і діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. АОТ називають область, район, місто, район у місті, селище або село.